

Il-Huttafa

numru **109**

Marzu - April 2012

Poster fin-nofs!

Agrett Isfar

BirdLife
MALTA

50
YEARS
1962 - 2012

il-magazın ta' Klabb Huttaf

Ħbieb Ħuttaf,

Wara xitwa ftit iktar kiesha mis-soltu, reġgħet magħna r-rebbiegħa. Ħafna berdwocers jistennew bil-herqa dan l-istagun, għax fir-rebbiegħa tiġi l-passa tal-ghasafar. Miljuni ta' għasafar jitolqu mill-Afrika u jtiru lejn l-Ewropa biex ibejtu. U ħafna jieqfu Malta biex jistrieħu ftit.

Imma b'xorti ħażina, anke ħafna kaċċaturi jibdwew ilestu s-snieter biex kif l-ghasafar jaslu jibdwew joqtluhom. X'hasra dik!

Fir-rebbiegħa l-ghasafar suppost inhalluhom bi kwiethom ħalli jmorru jrabbu familji ġodda, għax b'hekk biss l-ghasafar jistgħu jibqgħu numerużi. Imma hawn min ma jimpurtahx, l-aqwa li joqtol. Trid tkun veru tuba bl-għeruq biex dil-ħaġa ma tifhimhiex.

Il-BirdLife ilha s-snin tiġġieled biex tispiċċa l-kaċċa fir-rebbiegħa. Biex iżżid mal-problema, ħafna kaċċaturi jiksru l-liġi u joqtolu għasafar protetti, bħal irsieset, bghadan, daqquq u anke ħuttaf. Għalhekk fir-rebbiegħa l-BirdLife qed ikollha gruppi ta' nies iduru kuljum fil-kampanja. Dawn jirrappurtaw lill-pulizija kull meta jaraw kaċċatur jispara fuq għasafar protetti jew jikkaċċja f'ħinijiet jew f'postijiet fejn mhux suppost.

Jien niddejjaq meta nara kemm għad baqa' Maltin li ma jirrispettawx l-annimali. Imma mbagħad niftakar fil-mijiet ta' membri żgħar u żgħażaġh fi Klabb Ħuttaf, u nerġa' naghmel il-qalb!

Victor

Victor Falzon L-Editor

mal-faċċata

L-Agrett Isfar (Squacco Heron) huwa mir-razza tal-irsieset. Narawh l-iktar fi żmien il-passa, u jħobb postijiet bl-ilma, bħal xtut u għadajjar. Bħall-irsieset u l-agretti kollha, l-Agrett Isfar huwa protett.

Ritratt ta' Victor Falzon

Demm il-Madonna hija pjanta tax-xagħri li tikber f'għenieqed ħomor ċatti fl-art fuq blat mikxuf, qisha għadira demm! Hija fjura tar-rebbiegħa.

X'għandna?

Editorjal	2
Aħbarijiet	3
Mid-dinja	4
X'hemm ġdid?	4
X'nista' nara tgħid?	5
Mixja Mixjun	5
Attività	6
Intervista ma' fjura	6
Pagħni POSTER Nru 4	
X'tella' l-baħar!	7
Arti	8
X'idea dik!	9
Avviżi	9
Nħawi Naturali	10

il-kumitat

Kathleen Mamo (kap) • Jason Aloisio •
Chris Cachia Zammit • Desirée Falzon •
Nikki Falzon • Victor Falzon

il-kuntatt

indirizz
BirdLife Malta
57/28 Triq Abate Rigord
Ta' Xbiex XBX 1120
tel 21347644 / 21347645 / 21347646
imejl info@birdlifemalta.org
imejl tal-magażin
il-huttafa@birdlifemalta.org
websajt www.birdlifemalta.org

il-klabb

Klabb Ħuttaf huwa t-taqsimha ta' BirdLife Malta għall-membri ta' taht it-18-il sena. Il-Klabb jorganizza harġiet fil-kampanja, żjarat f'riservi naturali, mixjiet, harġiet bil-lanċa, u naghmlu wkoll xogħol ambjentali. Kull xahrejn noħorġu wkoll il-magażin *Il-Ħuttafa* li l-membri jirċievu d-dar bil-posta. Bħalissa fil-Klabb qegħdin xi 1000 membru. Shubija fi Klabb Ħuttaf hija €7 fis-sena.

©BirdLife Malta, April 2012

Disinn u produzzjoni Victor Falzon

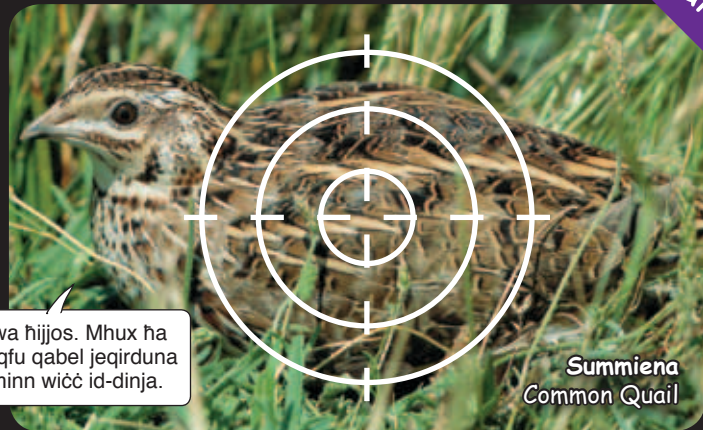
Stampat għand Poulton's Print Shop

Gamiema
Turtle Dove

Ghandhom
ghalina, ras!

Iwa hijjos. Mhux ha
jiegfu qabel jeqirduna
minn wiċċ id-dinja.

Summiena
Common Quail

11,000 Gamiema u 5000 Summiena!

Dan huwa t-total ta' gamiem u summien li l-kaċċaturi jistgħu joqtlu dir-rebbiegħa. Għax għal darb'ohra nfetaħ l-istaġun tar-rebbiegħa biex jisparaw. U għaliex?

Tgħid għax il-kaċċaturi qed imutu bil-ġuħ u għandhom bżonn jieklu? **U ejja!**

Tgħix għax il-gamien u s-summien ždiedu wisq? **Le, anzi qed jonqsu.**

Mela għaliex?

Il-verità hi li m'hemmx raġuni sura. Kontra kull raġuni, din ir-rebbiegħa eluf ta' Gamien u s-Summien ser jerġgħu jinqatlu hekk, għall-gost. U min jaf kemm magħhom għasafar oħrajn li mhux suppost jinqatlu.

L-istaġun ha jkun miftuħ 16-il ġurnata (12 sa 30 April 2012, ħlief il-Ħdud). Jigifieri sa ma jaslilkom dal-magażin l-istaġun ikun għalaq jew wasal biex jagħlaq.

Jekk taraw min
jikser il-ligi tal-
kaċċa u l-insib,
ċemplu lill-pulizija
(ALE 22942161/2/3
jew 21224001).
DEJEM hallu
f'idejn min hu kbir
biex iċempel.

Żidna għasfur ġdid

Ftit ġranet ilu żidna għasfur ġdid mal-lista tal-għasafar li dehru Malta. Dan huwa **Ż-Zanzarell tal-Atlas** *Ficedula speculigera*, li bl-Ingliż jgħidulu Atlas Flycatcher.

Dan l-għasfur rawh xi 'rangers tal-BirdLife fuq Kemmuna fil-15 April 2012. Dakinhar ir-rangers mhux talli rawh, imma qabduh u rringjawh (ara l-kaxxa l-hadra). Wara li telquh, komplew jarawh għal xi tliet ijiem oħra, imbagħad sparixxa biex ikompli l-passa tiegħu.

Iż-Żanzarell tal-Atlas jixbaħ ħafna liż-Żanzarell Iswed (Pied Flycatcher), li huwa komuni fir-rebbiegħa. Dan ikollu inqas abjad fuq il-ġwienah.

Żanzarell
tal-Atlas
(raġel)

Dan hu l-istess
għasfur li raw fuq
Kemmuna. Harsu sew
u tarawlu ċ-ċurkett
fuq siegħ l-eminija.

F'Il-Fluttafa li jmiss ha jkun
hemm iktar fuq ir-ringing.

X'gideb! Kif ta?

Għax qalli
l-Editur.

Il-bird ringing huwa studju tal-għasafar li jsir biex nitgħallmu iktar dwarhom, speċjalment fuq il-passa tagħhom. Fir-ringring, l-għasafar jinqabdu f'xibka speċjali. B'galbu kbir, ir-ringer johroġ l-għasfur mix-xibka, jagħmillu ċurkett żgħir tal-aluminju ma' siegħ, jieħu xi noti u kejl, u jerġa' jtilqu fil-pront. Fuq daċ-ċurkett ikun hemm indirizz u numru speċjali. Jekk dak l-għasfur ipassi u jerġa' jaqbdur ringer f'pajjiż ieħor, miċ-ċurkett ir-ringer isir jaf minn fejn ikun ġie dak l-għasfur.

'ringer (bird ringer) = espert tal-għasafar li għandu l-liċenzja biex jistudja l-għasafar permezz tar-ringring. Aqra iktar fil-kaxxa l-hadra t'hawn fuq.

Dawn l-aħbarijiet tajbin biex tużawhom l-iskola
fl-attività JUNIOR JOURNALIST (Dinja Waħda)

Dinja Waħda hija kampanja edukattiva ambjentali li qed titmexxa fl-iskejjel minn BirdLife Malta u Bank of Valletta, bl-għajjuna tal-Ministeru tal-Edukazzjoni.

Fil-Kavango Zambezi jgħixu mat-300,000 iljunfanti. L-iljunfanti spiss jivvjaggaw, u issa ha jkunu jistghu.

ENORMI!

Kbira din! L-Angola, il-Botswana, in-Namibja, iż-Żambja u ż-Żimbabwe għadhom kemm ftehemu bejniethom biex jiffurmaw il-Kavango Zambezi Trans-frontier Conservation Area (jew KaZa TFCA). Isem twil, imma bir-raġun, għax din se tkun l-ikbar biċċa conservation

area tad-dinja: medda ta' 440,000km², jiġifieri ikbar mill-Italja, l-iSvizzera u l-Awstrija flimkien!

F'din il-medda art enormi diġà jeżistu 37 parks u riservi naturali, imma s'issa dawn kienu maqtughin għalihom. Issa dal-proġett ha jgħaqqadhom flimkien, u dil-ħaġa għandha tghin immens lin-natura, għax b'hekk annimali bħall-iljunfanti jkunu jistghu jaqsmu u jpassu minn post għal ieħor b'inqas tfixkil.

Minbarra iljunfanti, jgħixu wkoll hippopotami, ġiraffi, antilopi, żebri, xadini, iljuni, ċita, kukkudrilli, leopardi... insomma l-lista ma

tispiċċa qatt.

U mijiet u mijiet ta' speċi ta' għasafar.

Għaliex din il-ħajja kollha? Għax minbarra li hija art kbira ħafna, fiha hemm ħafna ambjenti differenti, fosthom foresti, savanna, xmajjar, għadajjar, u bwar enormi.

Imma minbarra annimali, f'din l-art jgħixu wkoll ħafna nies. Għalhekk hemm bżonn li l-post jitmexxa sew ħalli n-nies jgħixu komdi imma bla ma jfaqqru l-ambjent naturali. Per eżempju, il-kaċċa għall-annimali ha tibqa' ssir, imma fejn s'issa kienet bl-addoċċ,

Nispera jikkontrollawha sew.

issa ha tkun ikkontrollata aħjar ħalli l-annimali ma jinqerdux.

Aħna nawguraw suċċess lill-proġett Kavango Zambezi, u li bis-saħħa tiegħu annimali u pjanti li kienu sparixxaw minn xi nħawi jerggħu jitfaċċaw.

Jekk tridu taqraw iktar fuq dal-proġett morru fil-websajt www.kavangozambezi.org

Fih il-hobż! Basta l-President tal-World Wildlife Fund ta' Spanja, hej!

Ma nafx jien. Hawn qed naqra li r-Re ta' Spanja għadu kemm mar il-Botswana jikkaċċja l-iljunfanti.

X'hemm ġdid?

African Wolf

Canis aureus lupaster

Kienu ilhom jarawh dan l-annimal fl-artijiet tal-Afrika tal-Fuq, imma dejjem hasbuh speċi ta' xakall. Issa bis-saħħa tad-'DNA, ix-xjenzati huma ċerti li dan mhu xakall xejn imma lupu. Mhux biss, imma huwa differenti biżżejjed minn speċi oħrajn ta' lpup biex tawh isem separat.

'DNA = kimika li tinsab fiċ-ċelluli ta' kull haġa ħajja. Mid-DNA ix-xjenzati jkunu jafu kemm annimali jew pjanti jkunu differenti minn xulxin, jew kemm jiġu minn xulxin. DNA hija Deoxyribonucleic Acid fil-qosor.

Taż-Żebbuġ

Hawfinch

Coccothraustes coccothraustes

Kokk... kotorr... krotokk...
KUKKUDRILL!

Dan hu l-ikbar fost il-grupp ta' ghasafar imsejha 'tal-ghana' li naraw f'pajjiżna fi żmien il-passa. Jidher f'numri żgħar, għalkemm f'xi snin jaslu ammonti ikbar mis-soltu. Mhux ghasfur kbir, imma jagħti dehra ta' ghasfur b'saħħtu, speċjalment minħabba dak il-munqar kbir. Munqar dan l-ghasfur għandu forza kbira, hekk li kapaċi jkisser anke l-ghadma taċ-ċirasa u żrieragh ibsin, li generalment huma skartati minn ghasafar ohra.

Taż-Żebbuġ huwa ghasfur pjuttost imgerrex. F'Malta l-iktar li għandek ċans tarah hu waqt li jtir, jew f'postijiet imsaġġra, speċjalment fil-ħarifa.

Minkejja li l-ghanja tiegħu hija fqira meta mqabbla ma' dik tal-ghasafar tal-ghana l-ohrajn, xorta kien imfittex ferm min-nassaba. Illum, bħall-ghasafar tal-ghana kollha, Taż-Żebbuġ huwa protett u ma jistax jinqabad. Fl-Ewropa jidher li qiegħed jonqos, u d-drawwa kerha f'xi pajjiżi, l-aktar fl-Italja ta' fuq, li jisparaw fuqu xejn mhi tgħin is-sitwazzjoni.

It-tpingija meħuda mill-ktieb **Ghasafar Madwarna**, li huwa miktub apposta għat-tfal. Dal-ktieb jiswa €5 u tista' tixtrih mingħand il-BirdLife jew billi żżur ir-riservi naturali tal-Għadira jew Is-Simar.

Victor Falzon

Morna Mixja Mixjun...

Kulhadd lest għall-mixil!
B'kollox konna xi 170 ruħ.

Il-Mixja Maratona tat-18 Marzu 2012 kienet suċċess. Konna grupp sabiħ, it-temp hareġ bellezza u mxejna 10.5km mir-Rabat sax-Xemxija.

Bhas-soltu, il-membri għamlu xi ġbir ta' fondi biex nużawhom fi proġett ta' BirdLife. Dis-sena ngabru €1000 eżatt, bl-ikbar ġabra (€72) minn Daniela Mizzi. B'dawn il-flus se nixtru kameras biex nosservaw u nistudjaw il-bejtiet tal-ghasafar. Grazzi lil kull min ġabar; lill-iskejjel primarji tal-Gudja, Mosta B u Teresa Nuzzo li attendew; lill-ħafna Leaders li mexxew u għenu fl-attività; u lil Gejxa Garage tas-servizz eċċellenti ta' trasport.

61 Membri, ħbieb u studenti li ġabru għall-Mixja

Javier Agius • Gabriel Apap • Christina Attard • Gail Attard • Melanie Azzopardi • Nicole Azzopardi • Andrea Bartolo • Thea Bartolo • Daniel Borg • Jason Borg Millo • Amy Lynn Briffa • Trudie Buhagiar • Gabrielle Cachia • Jake Camilleri • John Camilleri • Kayleigh Camilleri • Kirsten Camilleri • Neil Camilleri • Niki Camilleri • Owen Camilleri • Rebekkah Camilleri • Alexia Catania • Massimo Cherett • John Chritien • Clifford ? • Reuben Curmi • Pavel Dalli • Daniel ? • Jake Debono • Kyra Jade Debono • Matthew Debono • Nicole Debono • André Deguara • Rachel Deguara • Sarah Marie Farrugia • Andrea Galea • Amy Gatt • Emma Gatt Suban • Isaac Grech • Kaydence Grech • Shania Grima • Maja Herrera • Daniela Mizzi • Daniela Muscat • Maria Nappa • Mark Nappa • Kathryn Pinkston • Jeandré Portelli • Luigi Pullicino • Juan Carlos Sammut • Daniela Scerri • Timothy Schembri • Brian Sciberras • Nicole Sciberras • Stephanie Sciberras • Kimberley Scicluna • Cheyenne Spiteri • Samuel Paul Vella • Luke Vella Gera • Mariah Zammit • Amber Zerafa

Imexxu fuq quddiem,
il-Leaders Ray Bonnici u
Sivie Cauchi.

Kulhadd
jittimbra
l-bejtiet!

Leader
Kathleen Mamo ma'
Daniela Mizzi

Flitrat Desirée Falzon u Victor Falzon

Imxu sar-Riserva!

Is-sena l-oħra għamilna ħarġa għar-riserva tal-Għadira u l-kampanja ta' madwarha. Intgħoġbot sew mill-membri li ġew u għalhekk dis-sena ha nirrepetuha!

L-Għadira hija waħda mill-ftit postijiet f'Malta fejn hemm għadira kbira bl-ilma s-sena kollha. Dan huwa tajjeb ħafna għan-natura għax kif dejjem ngħidu: **"Fejn hemm l-ilma hemm il-ħajja!"** Kull sena l-Għadira jidhru biss biss iktar minn 140 speċi ta' għasafar. Uħud narawhom kull sena, oħrajn rari; uħud jgħixu hemm is-sena kollha, oħrajn iżuruna fi staguni differenti. Bħallissa jittafċaw l-għasafar tal-passa tar-rebbiegħa, u aħna ha mmorru s'hemm biex naraw x'ninzertaw. Ma tafx kif jittafċa xi għasfur mhux tas-soltu! Per eżempju ftit ġranet ilu nizlu żewġ xifet il-ġmiel tagħhom.

Kif inkunu hemm induru dawra wkoll fuq barra tar-riserva ħalli ngawdu ftit in-natura sabiħa tax-xagħri.

Insomma, nisperaw li narawkom.

Munqar ix-xifa jkun milwi 'l fuq.

Ara Ma, jien xifa!

Int xifajk, mhux xifa!

data **il-Ħadd 6 Mejju 2012**
niltaqgħu **L-Għadira, ħdejn l-għassa**
hin **9am**
nispiċċaw **xi 11am**
ġibu **tromba** (jekk għandkom)
merħba ***membri tal-Klabb u l-familja**

I ♥ Klabb Huttaf
Dakinhar ha ngassmu l-istiker **I ♥ Klabb Huttaf** li jmiss, jigifieri n-numru 4.

Intervista ma' Fjura

Victor Falzon

L-Orkida Tfuħ

X'jismek?

Jisimni Orkida Tfuħ.

Għaliex jismek hekk?

Ħeqq, naħseb għax infuħ hux!

Imma hawn ħafna fjuri jfuħu!

Iva, imma mill-orkidi Maltin, jien biss infuħ. L-oħrajn bla riħa.

I see. U inti fejn tikber?

Jien ix-xagħri nħobb.

Inti fjura komuni jew rari?

Ma ssibnix kullimkien, imma f'xi xagħriet naf inkun f'numru sabiħ. Trid tfittex sewwa però...

Tfittex sewwa għaliex?

Ħeqq daqs kemm jien qasira! Jekk ma tħarisx sew ma taranix.

Fir-ritratt tidher kbira...

U x'ee! Dak għax min ħadli r-ritratt xkaxxa wiċċu fl-art!

F'liema żmien tikber?

Fir-rebbiegħa, imma kif tibda x-xemx sew malajr nixef.

Għandek xi problemi?

Xi nassaba jbexxu jew jaħarqu x-xagħri biex jifirxu x-xbiek. U kull fjura li tkun hemm ċawċaw!

Grazzi tal-ħin tiegħek.

Xejn ruħi, tkun 'l hawn għaddi.

**Għandek xi
hargiet ta'
Il-Fluttafa
neqsin?**

Iktbilna u
naraw naqdukx.
Hafna *back
issues* ilhom li
spicċaw, imma
ma tafx kif
forsi nsibu
dak li trid.

il-huttafa@birdlifemalta.org

Kull *back issue* tiswa
€2 (bil-posta b'kollox).

Dis-sena l-BirdLife għalget 50 sena u biex infakkru dan ħrigna magg speċjali. Kif taraw mir-ritratt, dan fih l-arma tal-BirdLife u l-logo speċjali tal-anniversarju. Trid wieħed bħala tifkira? Jew forsi tfaddal il-maggijiet? Mela ordna jew ixtri wieħed qabel jispiċċaw.

Il-magg jiswa €5 u ssibu mingħand il-BirdLife (tel 21347644/5) jew mir-riservi tal-Għadira u Is-Simar.

Poster Nru 4
Il-Fluttafa

Isfar

L-Isfar (Yellow Wagtail) huwa għasfur komuni li narawh fil-pases tar-rebbiegħa u tal-ħarifa. Jidhru eluf minnhom, imma ftit idumu.

Ritratt ta' Ian Balzan

Għandkom fejn tmorru l-Fladd li gej? Jekk le, aqbzu qabza sar-riservi naturali ta'...

Victor Falzon

jew...

Jason Aloisio

Bħalissa fl-Għadira u f'Is-Simar jitfaċċaw l-għasafar tal-passa, bħall-**Agrett Abjad**, ir-**Russett Griż**, it-**Tajra Safra**, l-**Isfar**, il-**Bagħdan Aħmar**, forsi xi **Gamiema** jew **Daquqa Kaħla**. Ma tagħrfux l-għasafar? Mhix problema, għax fir-riservi naturali ssibu nies tal-BirdLife biex idawrukomm u jispjegawkomm. Bla ħlas! Sibtijiet u Fladd mill-10am sa 4pm (sa 31 Mejju) kollu tagħkom.

X'tella' l-baħar!

Ix-xitwa li għaddiet għamel ftit maltemp sew, u darba minnhom kellna grigalata li tellgħet forza kwazi ta' uragan. Peress li ħafna portijiet u bajjiet f'Maltin qegħdin faċċata tal-grigal (northeast), meta jaħkem riħ u baħar minn dik in-naħa spiss jagħmel ħsarat. Il-mewġ u l-kurrent qawwi jagħmlu ħerba anke mill-qiegħ tal-baħar, u wara xi grigalata jkun interessanti tmur mixja max-xatt ħalli tara x'ikun tella' l-mewġ!

Dawn ir-ritratti juru xi affarijiet li tella' l-baħar fuq ir-ramla tal-Bajja tal-Mellieħa wara l-grigalata ta' ftit gimgħat ilu.

L-iskelettru delikat ta' Rizza. Dan jgħidulu test.

Il-ħaġa tonda hija Ballun tal-Baħar, tip ta' alga, u l-ħafna taħbil qisu spag u xbiek huma friegħi u fdalijiet taċ-Ċimodoċja, pjanta tal-baħar.

Dawn il-blalen jiffurmaw meta fdalijiet tal-Posidonja jitħalltu mar-ramel u jirrumblaw fil-qiegħ biċ-ċaqliq tal-mewġ.

Qxur ta' Koċċla tal-Għonq.

Għadma ta' Siċċa. Proprja mhi għadma xejn imma bħal qarquċa fil-gisem tas-Siċċa li jgħinha fl-għawm.

Qxur ta' arzell u ta' Bekkum (bebbuxu tal-baħar).

L-iskelettru ta' tip ta' rizzi li flok xewk ikollhom bħal kisja suf. Dawn ir-rizzi jgħixu midfunin fir-ramel.

L-isem xjentifiku ta' dan l-animall huwa *Echinocardium cordatum*. Bil-Malta m'għandux isem.

Agħti kulur lill-istampa.

Peprin Afimar

Red Poppy

Ibaġħtulna t-tpingijiet u r-ritratti li tieħdu tan-natura (mhux pets jew fjuri kultivati) u aħna ngibuhom l-kom f'dil-paġna, basta jkunu veru tagħkom. Tistgħu tibagħtuhom

● bil-POSTA* lil

Klabb Huttaf BirdLife Malta
57/28 Triq Abate Rigord
Ta' Xbiex XBX 1120

jew

● bl-IMEJL (jpg, pdf, tif) lil
il-huttafa@birdlifemalta.org

*Materjal li tibagħtulna bil-posta ma nkunux nistgħu nibagħtuhom lura.

Victor Falzon

Aron Tanzi

Blongun Sekond
Francesco Tanti (5)

Silfjun
Peter Vella (9)

Hihhi hahhaj
hahahihihhi

Issa jagħmlikom
hahaj la jaqbadkom!

l-editur

ARTITASKYA

Kartun ieħor ta' Askya Pizzuto (16)

GARDELL

Desirée Falzon

X'idea dik!

Idea li l-bniedem ikkopja min-natura

Darba, xi 80 sena ilu, wiehed Svizzeru jismu Georges de Mestral ha l-kelb tieghu mixja fil-kampanja. Meta mar lura d-dar, innota li mwahhlin mas-suf tal-kelb kien hemm hafna qishom blalen zgħar. Qabad wiehed minn dawn u nduna li kienet żerriegħa tal-*burdock*, li hija tip ta' xewka. Qabditu l-kurżità biex ikun jaf kif din kienet wehlet mal-kelb. Eżaminaha taht mikroskopju u sab li kellha hafna gancijiet irqaq. Dawn il-gancijiet qegħdin apposta biex jehlu mas-suf ta' annimali li jhokku mal-pjanta, u b'hekk il-pjanta xxerred iż-żerriegħa tagħha.

De Mestral baqa' jaħseb fuq dil-ħaġa u peress li kien inventur, ġietu l-idea li johloq materjal li naħa jkollu gancijiet irqaq u naħa oħra jkollha materjal sufi, u b'hekk twieled... il-Velcro!

Illum il-Velcro jintuża f'ħafna affarijiet, speċjalment fi ħwejjeġ, żraben, basktijiet, hrieqi u mitt haġ'oħra.

burdock

Hehe, ġejt qisni bebbuxu!

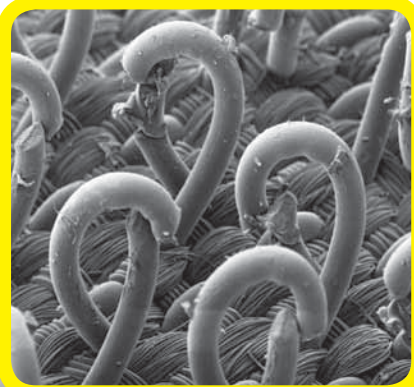
Hmm...

Victor Falzon

Jużawh anke fl-ilbies tal-astronawti. Għax komdu iktar minn buttuni, lazzijiet u zippijiet. Insomma, idea brillanti oħra li tathielna n-natura!

Għoddu kemm għandkom affarijiet id-dar li jingħalqu bil-velcro.

Kif jidher il-velcro taht il-mikroskopju.

F'Malta ma tikbirx il-*burdock*, imma għandna pjanti li jużaw l-istess trikk biex ixerrdu ż-żerriegħa. Fost dawn hemm diversi tipi ta' nefel (*medicks*). Dawn jagħmlu mżiewet tondi jew qishom romblu u kollha gancijiet. Żgur qabdukmal mal-kalzetti xi darba!

Nefel tax-Xatt (*Coastal Medick*)

Alex Casha

Kompetizzjoni Poster

Ir-rebbieħ tal-Kompetizzjoni Poster kien **Dario Ellul** minn Marsascala, li qata' li l-għasfur ta' Poster 4 kien Isfar. Ftit ieħor Dario jirċievi pin badge ħelwa ta' għasfur. Prosit Dario.

AVVIŻI

20699595

Ċemplu fuq dan-numru jekk taraw xi bini jew żvilupp kontra l-liġi.

Jekk għandkom bird table, issa tistgħu tieqfu tqiegħdu l-ikel fuqha. La dahlet ir-rebbiegħa, il-kampanja issa reggħet mimlija insetti u l-għasafar għandhom biżżejjed x'jieklu. Barra minn hekk, lill-flieles tagħhom aħjar jitingħuom ikel naturali bħal xgħat u ħanfus milli kejk u frak tal-pastizzi!

Websajt

Biex titgħallmu fuq ix-xogħol tal-BirdLife żuru l-websajt www.birdlifemalta.org

Websajt

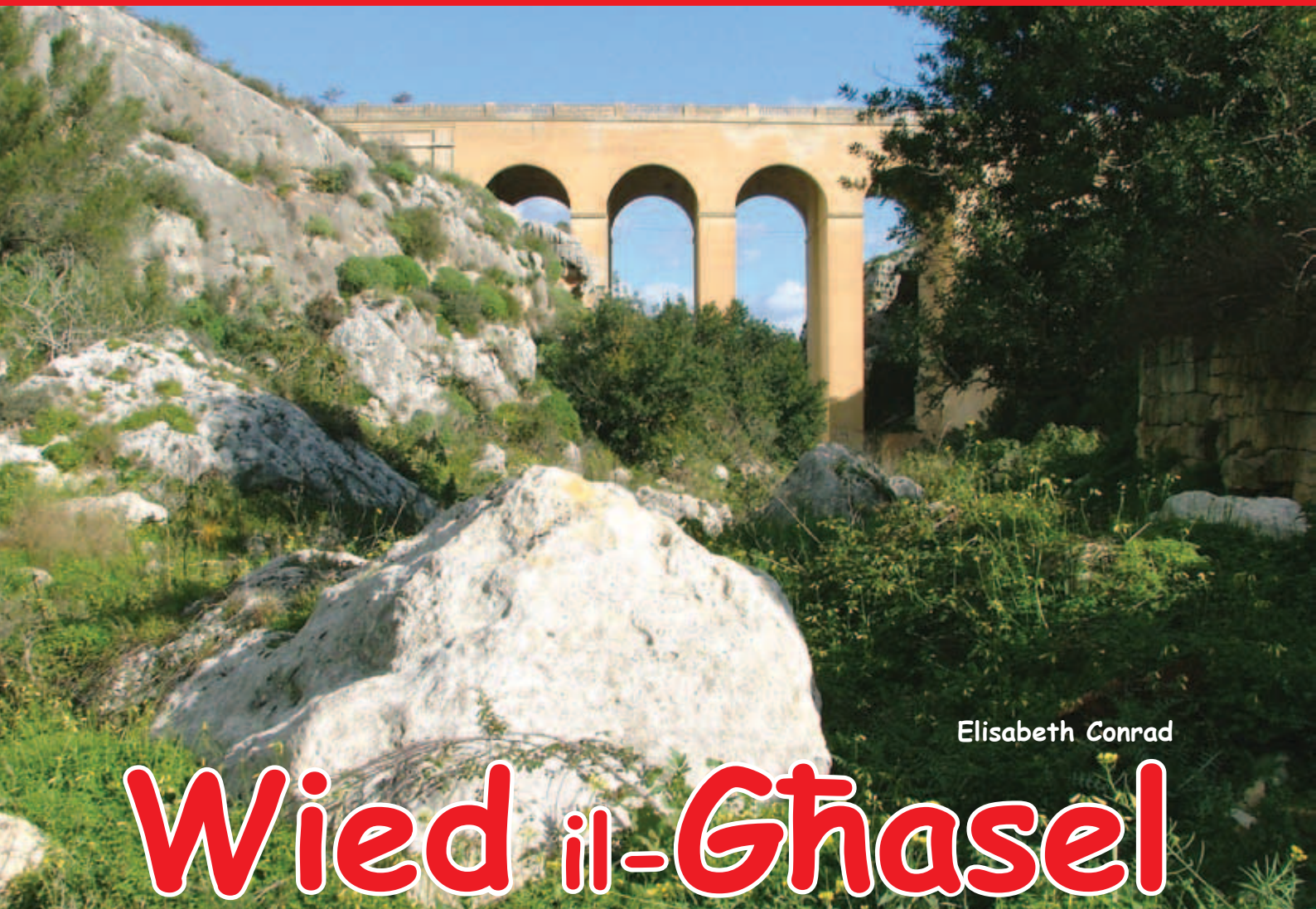
Biex titgħallmu fuq l-għasafar ta' Malta u postijiet tajbin fejn tarahom żuru www.birdinginmalta.com

Happy Birthday Fluttafa!!!

B'din il-ħarġa, il-magazin għażiż tagħna jagħlaq 18-il sena.

Hehe, tista' tibda ssuq mela!

Elisabeth Conrad

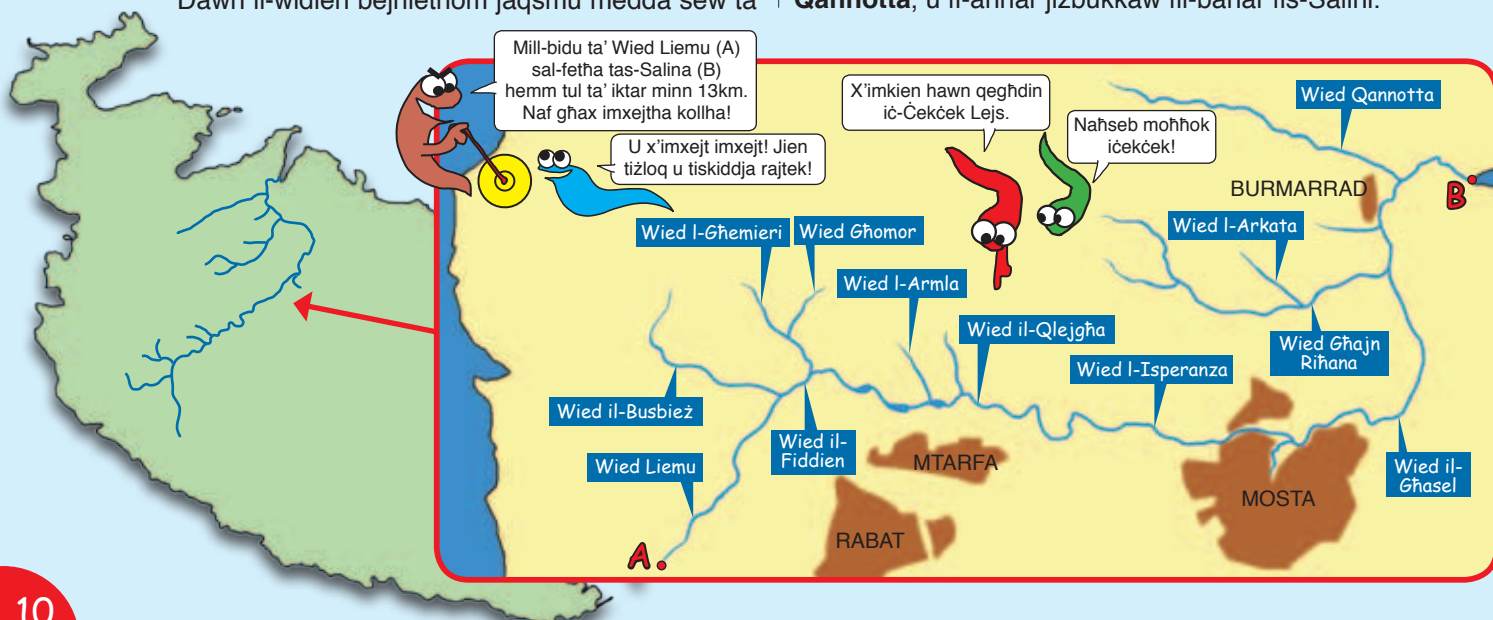
Wied il-Għasel

Did-darba se nagħtu harsa lejn grupp ta' widien li f'xi partijiet għadhom naturali mhux hażin. Dawn il-postijiet huma importanti mhux biss bħala habitat naturali, imma wkoll bħala postijiet sbieħ fejn wiehed jista' jmur passiġġati biex igawdi n-natura.

Mhux wieħed imma sett

Dan l-artiklu jismu Wied il-Għasel, imma Wied il-Għasel huwa biss wiehed minn sett ta' widien li jmissu ma' xulxin. Dawn il-widien bejniethom jaqsmu medda sew ta'

Malta. Is-sistema tibda hdejn Ħad-Dingli b'Wied Liemu, u b'Wied il-Busbież, Wied I-Għemieri u Wied Għomor hdejn ir-Rabat. Dawn jingħaqdu f'Wied il-Fiddien, li mbagħad isir Wied il-Qlejgħa, li magħruf l-iktar għall-area ta' Chadwick Lakes. Wied il-Qlejgħa jserrep biċċa għmielha u jsir Wied I-Isperanza fid-dahla tal-Mosta; dan imbagħad isir magħruf bħala Wied il-Għasel, fejn isir iktar wiesa'. Wara li jhalli l-Mosta, Wied il-Għasel jingħaqad ma' Wied Għajn Riħana li jkun għej min-naħa tal-Bidnija, u dawn jispicċaw fl-art ċatta ta' hdejn Burmarrad. Imbagħad jingħaqad magħhom Wied Qannotta, u fl-aħħar jiżbukkaw fil-baħar fis-Salini.

Ilhom xaba' żmien

Dawn il-widien x'aktarx li ffurkaw żmien twil ilu, meta l-klima ta' Malta kienet ferm differenti minn tal-lum, u meta kienet tagħmel hafna iktar xita. Dan nafuh għaliex ma jistax ikun li widien fondi bħal Wied l-Isperanza u Wied il-Għasel jithaffru bl-ammont żgħir ta' xita li tagħmel f'Malta llum-il gurnata. Fil-fatt, illum dawn il-widien ma jzommux ilma matul is-sena kollha, imma fix-xhur tax-xitwa biss.

Sinjuri fin-natura

Fil-widien tal-Mosta nsibu diversi ambjenti naturali interessanti. F'partijiet insibu MAKKA, b'siġar bħal **Harrub** u **Għargħar**, arbuxxelli u pjanti mdaqqs, bħat-**Tengħud tas-Siġra**, is-**Salvja tal-Madonna**, il-**Hannevija** u l-**Garni**, kif ukoll pjanti li jixxebilku, bħal-**Liedna**. F'partijiet oħra jiddomina x-XAGħRI, bi speċi bħas-**Sagħtar** u l-**Erika**. Fost pjanti rari li nsibu hawnhekk hemm il-**Putorja**, il-**Felċi tal-Ħitan tas-Sejjieħ**, l-**Għansar Ikħal** u l-**Orkida Piramidali ta' Malta**.

Fix-xitwa, f'dawn il-widien jiffurma ambjent rari f'Malta: **GħADAJJAR** u **NIXXIGHAT TA' ILMA HELU**. F'dan l-ilma jgħixu flora u fauna speċjali li wkoll mhumieks komuni, fosthom il-**Gamblu tal-Għadajjar** u l-**Gamblu tal-Elmu**. Insibu wkoll insetti interessanti, inkluż speċi magħrufin biss minn dawn il-widien, jew minn ftit postijiet oħra fil-Gżejjer Maltin.

Hafna għasafar ukoll iħobbu l-widien għax joffruhom kenn (blat, siġar, arbuxxelli, eċċ.) u ikel (frott, insetti, eċċ.). Fost dawn insibu l-**Bufula tal-Għolliq** u r-**Rozinjol** fil-qiegħ tal-wied, il-**Kuda** u l-**Bufula Ħamra** fix-xagħri u l-makkja, iz-**Zakak tad-Dell** hdejn in-nixxighat, u anke xi **Gallozz Iswed** fejn jingabar l-ilma. F'dawn l-aħħar snin probabbli bejjiet ukoll ir-**Rundun** fl-inħawi tal-pont ta' Wied il-Għasel.

Dejjem fil-periklu

Matul is-snin diġà ntlfu diversi speċi minn dawn il-widien; anke widien shaħ sparixxaw, bħal Wied Filep li nqered bil-

Il-barrieri qegħdin ftit ftit igerrmu l-għub ta' Wied il-Għasel.

barrieri. Għalkemm il-widien tal-Mosta illum huma 'skedati bħala siti ta' importanza naturali, Wied il-Għasel qed jiġi mhedded minn żviluppi godda, li jekk isiru ħa jkomplu jirvinawlu l-karattru u l-valur naturali tiegħu. Irridu niftakru li dawn il-widien mhumieks importanti biss għall-annimali u l-pjanti li jgħixu fihom, imma anke għax jipprovdu lilna n-nies *green areas* fejn nistgħu ngawdu ftit ħdura u kampanja. Għalhekk importanti li jiġu mharsin sew.

¹skedati. Postijiet li għal xi raġuni huma mharsin minn żvilupp, tkkisir, tibdil jew twaqqiegħ. Dawn jistgħu jkunu rraġja ta' ambjent naturali, postijiet b'veduti sbieħ, siġar antiki jew rari, bini storiku jew arkeoloġiku, eċċ.

Felċi tal-Ħitan tas-Sejjieħ
Rusty-back Fern

Alex Casha

Gamblu tal-Elmu
Tadpole Shrimp

Victor Falzon

Rarissmu!
Antikissmu!
Interessantissmu!

Għansar Ikħal
Sicilian Squill

Victor Falzon

Kuda
Northern Wheatear

Sean Gray

aħna ngħinuk tfaddal

Faddal permezz tal-BOV Young Savers Account u gawdi minn karus b'xejn meta tkun faddalt €100 fil-kont u rati vantaġġjużi ta' imghax fuq il-flus li gġemma'. Genituri, nanniet, tuturi jew rappreżentanti legali jistghu jifthu dan il-kont biex iġemmghu għal tfal żgħar.

Impenn lejn is-suċċess tiegħek.

**BOV YOUNG
SAVERS ACCOUNT**
2131 2020 | bov.com

Mahrug mill-Bank of Valletta p.l.c.
58, Triq Zakkarija
Valletta VLT 1130 - Malta

Termini u kundizzjonijiet japplikaw.

BOV
Bank of Valletta